Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

6. september 2016*

Eelotsusetaotlus — Euroopa Liidu kodakondsus — Õigust vabale liikumisele kasutanud liikmesriigi kodaniku väljaandmine kolmandale riigile — Liidu õiguse kohaldamisala — Liikmesriigi kodanike kaitse väljaandmise eest — Teiste liikmesriikide kodanike kaitse puudumine — Vaba liikumise piirang — Karistamatuse ärahoidmisel rajanev põhjendus — Proportsionaalsus — Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 19 ette nähtud tagatiste kontrollimine

Kohtuasjas C-182/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Augstākā tiesa (Läti kõrgeim kohus) 26. märtsi 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. aprillil 2015, menetluses järgmise isiku väljaandmiseks:

Aleksei Petruhhin,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, A. Arabadjiev, C. Toader ja F. Biltgen, kohtunikud E. Levits, J.-C. Bonichot, M. Safjan, C. G. Fernlund (ettekandja) ja S. Rodin,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik M. Aleksejev,

arvestades kirjalikus menetluses ja 1. märtsi 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Läti valitsus, esindaja: I. Kalniņš,

— Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vláčil,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, J. Möller, M. Hellmann ja J. Kemper,

— Iirimaa, esindajad: E. Creedon, L. Williams ja T. Joyce, keda abistasid C. Toland, *BL*, ja *advisory counsel* D. Kelly,

— Prantsuse valitsus, esindajad: G. de Bergues, D. Colas ja F.-X. Bréchot,

— Austria valitsus, esindaja: G. Eberhard,

* Kohtumenetluse keel: läti.

— Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: V. Kaye, keda abistas *barrister* J. Holmes,

— Euroopa Komisjon, esindajad: S. Grünheid, E. Kalniņš ja W. Bogensberger,

olles 10. mai 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artikli 18 esimese lõigu ja artikli 21 lõike 1 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 19 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud seoses Venemaa ametiasutuste poolt Läti ametiasutustele saadetud Eesti kodaniku Aleksei Petruhhini väljaandmise taotlusega, mis puudutab narkootilise aine turustamises seisnevat süütegu.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus 2002/584“), artikli 1 lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.“

Läti õigus

4 Põhiseaduse artikli 98 kolmandas lauses on ette nähtud:

„Läti kodanikku ei tohi välja anda välisriiki, välja arvatud Saeima [(parlament)] ratifitseeritud välislepingutes ette nähtud juhtudel ja tingimusel, et väljaandmine ei riku isiku põhiseadusega kaitstud põhiõigusi.“

5 Kriminaalmenetluse seadustiku 66. jao pealkiri on „Isiku väljaandmine välisriigile“. See jagu sisaldab artiklit 696, mille lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„(1) Läti Vabariigis viibiva isiku võib kriminaalmenetluse läbiviimiseks, kohtupidamiseks või karistuse täideviimiseks välja anda, kui välisriik on esitanud vahistamis- või väljaandmistaotluse seoses asjaoludega, mis vastavad kuriteo koosseisule Läti ja selle välisriigi seaduse kohaselt.

(2) Isiku võib kriminaalmenetluse läbiviimiseks või kohtupidamiseks välja anda teo korral, mille toimepanemine on karistatav vangistusega, mille maksimummäär on vähemalt üks aasta, või raskema karistusega, kui välislepingust ei tulene teisiti.“

6 Seadustiku artikli 697 lõike 2 punktid 1, 2 ja 7 on sõnastatud järgmiselt:

„Väljaandmine ei ole lubatud, kui:

1) asjassepuutuv isik on Läti kodanik;

2) väljaandmistaotlus on kantud eesmärgist viia asjassepuutuva isiku suhtes kriminaalmenetlus läbi või karistada teda rassi, usutunnistuse, rahvuse või poliitiliste tõekspidamiste pärast või kui on alust arvata, et selle isiku õigusi võidakse eelnimetatud põhjustel rikkuda;

[…]

7) esineb oht, et isikut välisriigis piinatakse.“

7 Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel 3. veebruaril 1993 sõlmitud lepingu õigusabi osutamise ja õigussuhete kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades artiklis 1 on sätestatud:

„1. Ühe lepingupoole kodanikel on teise lepingupoole territooriumil oma isiklike ja varaliste õiguste suhtes samasugune õiguskaitse nagu selle lepingupoole kodanikelgi.

2. Ühe lepingupoole kodanikel on õigus pöörduda vabalt ja takistamatult teise lepingupoole kohtute, prokuratuuri ja notaribüroode […] ning muude asutuste poole, kelle pädevusse kuuluvad tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjad, nad võivad seal esineda, esitada taotlusi, kasutada õiguskaitsevahendeid ja teha muid menetlustoiminguid samadel tingimustel kui selle riigi oma kodanikud.“

8 Lepingu artiklis 62 on ette nähtud:

„Väljaandmist ei toimu, kui […] isik, kelle suhtes on esitatud väljaandmistaotlus, on taotluse saanud lepingupoole kodanik või isik, kellele on selles riigis antud pagulasseisund.“

9 Eesti Vabariigi, Läti Vabariigi ja Leedu Vabariigi vahel 11. novembril 1992 sõlmitud õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 lõikes 1 on ette nähtud:

„Ühe lepingupoole kodanikel on teise lepingupoole territooriumil oma isiklike ja varaliste õiguste suhtes samasugune õiguskaitse nagu selle lepingupoole kodanikelgi.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 Eesti kodanik A. Petruhhin kuulutati Interpoli veebisaidil 22. juulil 2010 avaldatud kuulutuses tagaotsitavaks.

11 Ta peeti 30. septembril 2014 Bauska linnas (Lätis) kinni ning võeti 3. oktoobril 2014 vahi alla.

12 Läti ametivõimud said 21. oktoobril 2014 Vene Föderatsiooni peaprokuröri esitatud väljaandmistaotluse. Taotluses oli märgitud, et 9. veebruari 2009. aasta määrusega alustati A. Petruhhini suhtes kriminaalmenetlust ning tõkendina kohaldati vahi alla võtmist. Teda süüdistati suure koguse narkootikumide turustamise katses, mis oli toime pandud grupi poolt. Vene õigusaktide kohaselt karistatakse sellise kuriteo eest kaheksa- kuni kahekümneaastase vangistusega.

13 Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra (Läti Vabariigi riigiprokuratuur) andis loa A. Petruhhini Venemaale väljaandmiseks.

14 A. Petruhhin palus aga 4. detsembril 2014 väljaandmise otsuse tühistada põhjusel, et Eesti Vabariigi, Läti Vabariigi ja Leedu Vabariigi õigusabi ja õigussuhete lepingu artikli 1 kohaselt on tal Lätis samasugused õigused kui Läti kodanikul ning seetõttu peab Läti riik teda kaitsma põhjendamatu väljaandmise eest.

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et ei Läti õiguses ega üheski Läti Vabariigi sõlmitud välislepingus, iseäranis Vene Föderatsiooniga või teiste Balti riikidega sõlmitud lepingutes ei ole ette nähtud piiranguid Eesti kodaniku Venemaale väljaandmisele. Nende välislepingute kohaselt on kaitse väljaandmise eest ette nähtud ainult Läti kodanikele.

16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on siiski arvamusel, et asjaolu, et liidu kodanikke ei kaitsta väljaandmise eest, kui nad on liikunud mõnda teise liikmesriiki kui see, mille kodanikud nad on, on vastuolus Euroopa Liidu kodakondsuse tuumaga, mille kohaselt Euroopa Liidu kodanikel on õigus riigi enda kodanikega samaväärsele kaitsele.

17 Neil asjaoludel tühistas Augstākā tiesa (Läti kõrgeim kohus) 26. märtsil 2015 A. Petruhhini vahi alla võtmise määruse ning otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELTL artikli 18 esimest lõiku ja artikli 21 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud väljaandmise lepingu kohaldamise korral peab liidu mis tahes liikmesriigi kodanikule olema tagatud sama kaitsetase, mis tagatakse väljaandva liikmesriigi enda kodanikele sellisesse riiki väljaandmise korral, mis ei ole liidu liikmesriik?

2. Kas sellises olukorras peab selle liikmesriigi kohus, kellelt taotleti väljaandmist, kohaldama selle liikmesriigi väljaandmistingimusi, mille kodanik või alaline elanik isik on?

3. Kas juhul, kui väljaandmine peaks toimuma nii, et väljaandmistaotluse saanud riigi kodanikele ette nähtud erilist kaitsetaset arvesse ei võeta, peab see riik kontrollima harta artiklis 19 ette nähtud tagatisi, st nõuet, et kedagi ei tohi välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus? Kas selline kontroll võib piirduda tuvastamisega, et väljaandmist taotlev riik on piinamise tõkestamise konventsiooni osaline, või tuleb hinnata tegelikku olukorda, võttes arvesse Euroopa Nõukogu poolt sellele riigile antud hinnangut?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Eelotsuse küsimuste vastuvõetavus

18 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute koostöö vahend, mille abil annab Euroopa Kohus siseriiklikele kohtutele liidu õiguse tõlgendusi, mida siseriiklikud kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks (vt eelkõige kohtuotsus, 6.10.2015, Capoda Import-Export, C-354/14, EU:C:2015:658, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

19 Selle koostöö raames on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval siseriiklikul kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega, kui küsimused on

esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema (vt eelkõige kohtuotsus, 6.10.2015, Capoda Import-Export, C-354/14, EU:C:2015:658, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 Sellest järeldub, et eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamise küsimused, mis siseriiklik kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavust Euroopa Kohus ei pea kontrollima, on asjakohased. Euroopa Kohus võib siseriikliku kohtu esitatud eelotsusetaotluse jätta läbi vaatamata üksnes juhul, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendamisel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (vt eelkõige kohtuotsus, 6.10.2015, Capoda Import-Export, C-354/14, EU:C:2015:658, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Käesoleval juhul teavitas Läti valitsus Euroopa Kohut kohtuistungil sellest, et pärast tema vahi alt vabastamist 26. märtsil 2015 lahkus A. Petruhhin Lätist tõenäoliselt Eestisse.

22 Valitsus lisas siiski, et väljaandmismenetlus on Läti kohtutes jätkuvalt pooleli. Valitsus väitis, et Läti Vabariigi riigiprokuratuur ei tunnistanud kehtetuks oma otsust anda luba A. Petruhhini väljaandmiseks ja Augstākā tiesa (kõrgeim kohus) teostab jätkuvalt selle otsuse üle kohtulikku kontrolli. Viimati nimetatud kohtu ülesanne on anda luba väljaandmiseks või keelduda sellise loa andmisest või ka nõuda enne otsuse tegemist täiendavat teavet.

23 Nendest andmetest nähtub, et kuigi A. Petruhhin ei ole praegu enam Lätis, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul ikka vaja lahendada väljaandmise otsuse õiguspärasuse küsimus, kuna kui see kohus kõnealust otsust ei tühista, võidakse seda täita mis tahes ajal pärast seda, kui asjaomane isik on Läti territooriumil vahistatud. Seega ilmneb, et ei saa väita, et esitatud küsimused, mille eesmärk on välja selgitada, kas liidu õigusega on kooskõlas siseriiklikud õigusnormid, mille alusel väljaandmise otsus on tehtud, ei teeniks põhikohtuasja lahendamise huve.

24 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et esitatud küsimused on vastuvõetavad.

Esimene ja teine küsimus

25 Esimese kahe küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud väljaandmise lepingu kohaldamise korral kaitseb ka teise liikmesriigi kodanikke õigusnorm, mille kohaselt esimese liikmesriigi enda kodanike väljaandmine on keelatud.

26 Nagu enamik Euroopa Kohtule oma seisukohad esitanud liikmesriike väitsid, vastab selles suhtes tõele, et kui liidu ja asjaomase kolmanda riigi vahel ei ole sõlmitud välislepingut, kuulub väljaandmist reguleerivate õigusnormide kehtestamine liikmesriikide pädevusse.

27 See ei tähenda siiski, et liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades ei peaks asjassepuutuvad siseriiklikud õigusnormid olema liidu õigusega kooskõlas (vt kohtuotsus, 2.3.2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Esimese kahe küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus just teada saada, kas niisugused väljaandmist reguleerivad siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on kooskõlas ELTL artiklitega 18 ja 21.

29 ELTL artikkel 18, mille kohaselt on keelatud „igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel“, nõuab, et aluslepingutes käsitletud valdkondadesse kuuluvas olukorras olevaid isikuid koheldakse võrdselt (vt selle kohta kohtuotsus, 2.2.1989, Cowan, 186/87, EU:C:1989:47, punkt 10).

30 Kuigi – nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 26 on rõhutatud – väljaandmist reguleerivad õigusnormid kuuluvad liikmesriikide pädevusse juhul, kui liidu ja asjaomase kolmanda riigi vahel ei ole sõlmitud välislepingut, tuleb käesolevas asjas siiski märkida, et ELTL artikli 18 tähenduses aluslepingutes käsitletud valdkondade hindamiseks tuleb seda artiklit tõlgendada koostoimes EL toimimise lepingu sätetega, mis reguleerivad liidu kodakondsust. Nendesse valdkondadesse kuuluvad olukorrad hõlmavad seega eelkõige olukordi, mis puudutavad ELTL artikliga 21 tagatud liikmesriikide territooriumil liikumise ja elamise vabaduse teostamist (vt selle kohta kohtuotsus, 15.3.2005, Bidar, C-209/03, EU:C:2005:169, punktid 31–33 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 Põhikohtuasjas kasutas Eesti kodanik A. Petruhhin liidu kodanikuna oma õigust liidus vabalt liikuda, kui ta siirdus Lätti, mistõttu põhikohtuasjas kõne all olev olukord kuulub ELTL artikli 18 tähenduses aluslepingutes käsitletud valdkonda, mille suhtes kehtib kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõte (vt selle kohta kohtuotsus, 2.2.1989, Cowan, 186/87, EU:C:1989:47, punktid 17–19).

32 Niisuguste väljaandmist reguleerivate siseriiklike õigusnormidega, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on aga kehtestatud erinev kohtlemine olenevalt sellest, kas asjaomane isik on selle riigi kodanik või mõne teise liikmesriigi kodanik, kuivõrd nende alusel ei anta teiste liikmesriikide kodanikele, nagu A. Petruhhin, väljaandmise eest kaitset, mis on tagatud selle riigi enda kodanikele. Seeläbi võivad kõnealused õigusnormid kahjustada teiste liikmesriikide kodanike liikumisvabadust liidus.

33 Sellest järeldub, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas on ebavõrdne kohtlemine, mis seisneb teise liikmesriigi kodanikust liidu kodaniku – nagu A. Petruhhin – väljaandmise lubamises, käsitatav ELTL artikli 21 tähenduses liikumisvabaduse piiranguna.

34 Selline piirang võib olla põhjendatud üksnes juhul, kui see põhineb objektiivsetel kaalutlustel ja on siseriikliku õiguse õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne (vt eelkõige kohtuotsus, 12.5.2011, Runevič-Vardyn ja Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Mitu Euroopa Kohtule seisukohti esitanud valitsust toovad põhjendusena esile selle, et väljaandmist ettenägev meede on kehtestatud seoses rahvusvahelise koostööga kriminaalasjades – kooskõlas väljaandmise konventsiooniga – ja selle eesmärk on välistada karistamatuse oht.

36 Sellega seoses olgu meenutatud, et ELL artikli 3 lõike 2 kohaselt moodustab liit oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala, kus isikute vaba liikumine on tagatud koos välispiirikontrolli, kuritegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemisega seotud asjakohaste meetmete võtmisega.

37 Eesmärk välistada süüteo toime pannud isikute karistamatuse oht kuulub sellesse konteksti (vt selle kohta kohtuotsus, 27.5.2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, punktid 63 ja 65) ja nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 55 märkis, tuleb seda pidada liidu õiguses õiguspäraseks eesmärgiks.

38 Niisugust põhivabadust, nagu on sätestatud ELTL artiklis 21, piiravaid meetmeid võib objektiivsete kaalutlustega põhjendada siiski üksnes juhul, kui need meetmed on vajalikud nende huvide kaitseks, mille tagamine on meetmete eesmärk, ja ainult niivõrd, kuivõrd seda eesmärki ei saa saavutada vähem piiravate meetmetega (vt kohtuotsus, 12.5.2011, Runevič-Vardyn ja Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, punkt 88 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 56 märkis, on väljaandmine menetlus, mille eesmärk on võidelda sellise isiku karistamatuse vastu, kes viibib muul territooriumil kui see, kus ta süüteo väidetavalt toime pani. Nimelt, nagu mitme liikmesriigi valitsused Euroopa Kohtule esitatud seisukohtades leidsid, siis kuigi mõttetera *aut dedere, aut judicare* (kas välja anda või kohut mõista) arvestades kompenseerib riigi kodanike väljaandmisest keeldumist üldjuhul taotluse saanud liikmesriigi võimalus viia menetlus läbi omaenda kodanike suhtes, kes on raske süüteo toime pannud väljaspool

tema territooriumi, puudub sellel liikmesriigil üldjuhul pädevus selliste tegude üle õigust mõista, kui oletatava süüteo toimepanijal ega kannatanul ei ole selle liikmesriigi kodakondsust. Väljaandmine võimaldab seega vältida olukorda, kus riigi territooriumil süüteo toime pannud isikud, kes on sellelt territooriumilt põgenenud, jäävad karistuseta.

40 Selles kontekstis näivad niisugused siseriiklikud õigusnormid, mis on kõne all põhikohtuasjas ja mis võimaldavad rahuldada väljaandmistaotluse menetluse läbiviimiseks ja kohtuotsuse tegemiseks kolmandas riigis, kus süütegu on oletatavalt toime pandud, olevat taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad.

41 Tuleb siiski kontrollida, kas ei oleks võimalik ELTL artikliga 21 antud õiguste teostamist vähem kahjustav alternatiivne meede, mis võimaldaks sama tõhusalt saavutada eesmärki välistada kuriteo toime pannud isiku karistamatuse oht.

42 Sellega seoses olgu meenutatud, et ELL artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt abistavad liit ja liikmesriigid täielikus vastastikuses austuses üksteist aluslepingutest tulenevate ülesannete täitmisel.

43 Karistusõiguse kontekstis on liidu seadusandja muu hulgas vastu võtnud raamotsuse 2002/584, millega Euroopa vahistamismääruse kehtestamise teel püütakse õigusalast koostööd hõlbustada. Vahistamismäärus on esimene konkreetne meede karistusõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mida Euroopa Ülemkogu nimetas õigusalase koostöö nurgakiviks (kohtuotsus, 1.12.2008, Leymann ja Pustovarov, C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, punkt 49). Sellele õigusalase koostöö mehhanismile, milleks on Euroopa vahistamismäärus, lisanduvad mitmesugused niisuguse koostöö hõlbustamiseks mõeldud vastastikuse abi meetmed (vt selle kohta kohtuotsus, 27.5.2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, punktid 65–68).

44 Peale selle, vastavalt ELL artikli 3 lõikele 5 kaitseb ja edendab liit suhetes maailmaga oma väärtusi ja huve ning aitab kaasa oma kodanike kaitsele.

45 Seda kaitset luuakse järk-järgult niisuguste koostöövahendite abil nagu liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud väljaandmise lepingud.

46 Praegusel ajal ei ole liidu ja põhikohtuasjas kõne all oleva kolmanda riigi vahel sellist lepingut sõlmitud.

47 Kui puuduvad liidu õigusnormid, mis reguleeriksid väljaandmist liikmesriikide ja kolmanda riigi vahel, tuleb selleks, et kaitsta liidu kodanikke meetmete eest, mis võivad nad ilma jätta ELTL artiklis 21 ette nähtud vaba liikumise ja riigis elamise õigusest, võideldes samas kuritegude eest karistamata jätmise vastu, rakendada kõiki liidu õiguse kohaselt karistusõiguse valdkonnas olemas olevaid koostöö- ja vastastikuse abistamise mehhanisme.

48 Seega tuleb niisugusel juhul nagu põhikohtuasjas eelistada teabevahetust liikmesriigiga, mille kodakondsus on asjassepuutuval isikul, et anda selle liikmesriigi asutustele niivõrd, kuivõrd neil on siseriikliku õiguse kohaselt pädevus selle isiku suhtes menetlust läbi viia seoses väljaspool selle riigi territooriumi toime pandud tegudega, võimalus teha Euroopa vahistamismäärus menetluse alustamiseks. Raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõigete 1 ja 2 kohaselt ei ole sellisel juhul nimelt välistatud selle liikmesriigi võimalus, mille kodakondsus on süüteo oletataval toimepanijal, teha Euroopa vahistamismäärus, et see isik antaks menetluse läbiviimiseks üle.

49 Tehes sel viisil koostööd liikmesriigiga, mille kodakondsus on asjassepuutuval isikul, ja käsitades võimalikku vahistamismäärust väljaandmistaotluse suhtes prioriteetsena, tegutseb vastuvõttev liikmesriik vaba liikumise õigust vähem kahjustaval viisil, vältides samas võimalikult suures ulatuses ohtu, et süüteo toime pannud isik jääb karistamata.

50 Seega tuleb esimesele kahele küsimusele vastata, et ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigile, kuhu teise liikmesriigi kodanikust liidu kodanik on liikunud, esitab väljaandmistaotluse kolmas riik, kellega esimene liikmesriik on sõlminud väljaandmise lepingu, on ta kohustatud teavitama liikmesriiki, mille kodakondsus kõnealusel kodanikul on, ning olenevalt olukorrast viimati nimetatud liikmesriigi taotlusel andma selle kodaniku talle üle vastavalt raamotsuse 2002/584 sätetele, tingimusel et sellel liikmesriigil on tema siseriikliku õiguse alusel pädevus selle isiku suhtes menetlust läbi viia seoses väljaspool tema territooriumi toime pandud tegudega.

Kolmas küsimus

51 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas juhul, kui väljaandmistaotluse saanud liikmesriik kavatseb teise liikmesriigi kodaniku kolmanda riigi taotlusel välja anda, peab esimene liikmesriik kontrollima, et väljaandmine ei kahjusta harta artiklis 19 nimetatud õigusi, ning kui see on nii, siis milliseid kriteeriume tuleb kontrollimisel arvesse võtta.

52 Nagu nähtub esimesele kahele küsimusele antud vastusest, kuulub liikmesriigi otsus liidu kodanik välja anda niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas ELTL artiklite 18 ja 21 kohaldamisalasse ning seega harta artikli 51 lõike 1 tähenduses liidu õiguse kohaldamisalasse (vt selle kohta analoogia alusel kohtuotsus, 26.2.2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punktid 25–27).

53 Sellest järeldub, et harta sätted ja eelkõige selle artikkel 19 on niisuguse otsuse suhtes kohaldatavad.

54 Artiklis 19 on märgitud, et kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

55 Selleks et hinnata, kas seda sätet on rikutud, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsemalt, kas liikmesriik võib piirduda tõdemisega, et väljaandmistaotluse esitanud riik on ühinenud Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, mille kohaselt on piinamine keelatud, või tuleb selles riigis valitsevat olukorda konkreetselt analüüsida, võttes arvesse Euroopa Nõukogu poolt sellele riigile antud hinnangut.

56 Sellega seoses tuleb viidata harta artiklile 4, milles on sätestatud ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld, ja meenutada, et kõnealune keeld on absoluutne, kuivõrd see on tihedalt seotud harta artiklis 1 nimetatud inimväärikuse austamisega (vt kohtuotsus, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 85).

57 Pelgalt deklaratsioonide olemasolust ja põhimõtteliselt põhiõiguste järgimist tagavate rahvusvaheliste lepingute heakskiitmisest ei piisa, et tagada sobiv kaitse väärkohtlemise ohu eest, kui usaldusväärsetest allikatest ilmneb ametiasutuste tegevus või nende poolt sallitav tegevus, mis on ilmselgelt vastuolus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni põhimõtetega (Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus, 28.2.2008, Saadi *vs.* Itaalia, CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, punkt 147).

58 Sellest järeldub, et kui väljaandmistaotluse saanud liikmesriigil on andmeid, mis näitavad, et taotluse esitanud kolmandas riigis esineb reaalne oht, et isikuid koheldakse ebainimlikult või alandavalt, on ta kohustatud isiku sellele riigile väljaandmise üle otsustamisel selle ohu olemasolu hindama (vt selle kohta seoses harta artikliga 4 kohtuotsus, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 88).

59 Selleks peab väljaandmistaotluse saanud liikmesriigi pädev asutus tuginema objektiivsetele, usaldusväärsetele, täpsetele ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmetele. Need andmed võivad tuleneda muu hulgas niisuguste rahvusvaheliste kohtute nagu Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustest, väljaandmistaotluse esitanud kolmanda riigi kohtute otsustest ning Euroopa Nõukogu organite poolt

või Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni süsteemis tehtud otsustest või koostatud aruannetest ja muudest dokumentidest (vt selle kohta kohtuotsus, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 89).

60 Seega tuleb kolmandale küsimusele vastata, et juhul, kui kolmas riik esitab liikmesriigile taotluse anda välja teise liikmesriigi kodanik, peab esimene liikmesriik kontrollima, et väljaandmine ei kahjusta harta artiklis 19 nimetatud õigusi.

Kohtukulud

61 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigile, kuhu teise liikmesriigi kodanikust liidu kodanik on liikunud, esitab väljaandmistaotluse kolmas riik, kellega esimene liikmesriik on sõlminud väljaandmise lepingu, on ta kohustatud teavitama liikmesriiki, mille kodakondsus kõnealusel kodanikul on, ning olenevalt olukorrast viimati nimetatud liikmesriigi taotlusel andma selle kodaniku talle üle vastavalt nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK) sätetele, tingimusel et sellel liikmesriigil on tema siseriikliku õiguse alusel pädevus selle isiku suhtes menetlust läbi viia seoses väljaspool tema territooriumi toime pandud tegudega.**

2. **Juhul kui kolmas riik esitab liikmesriigile taotluse anda välja teise liikmesriigi kodanik, peab esimene liikmesriik kontrollima, et väljaandmine ei kahjusta Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 19 nimetatud õigusi.**

Allkirjad